

Osmdesát let J. L. Hromádky [1969]

[na deskách poznámka: „Napsáno a odevzdáno 26. 5. 69.“]

Josef Lukl Hromádka, narozený 8. června 1889 v Hodslavicích, je jednou z nejpozoruhodnějších myslitelských postav prvních tří čtvrtin našeho století, a to nejen v českých rozměrech. Ve světě se stal pronikavě známým vlastně teprve po únoru 1948 v důsledku svých politických rozhodnutí, když se (bez pronikavějších úspěchů) pokoušel doma i za hranicemi budit porozumění pro společenské přestavby, do nichž se s velkorysími plány pustili komunisté, ovšem s tvrdým vyloučením jiných politických sil jak ze spolurozhodování, tak ze společensky účinné kontroly a kritiky. Bohužel v této perspektivě docházelo k neúměrnému zvýraznění a podtržení Hromádkových obecně politických a dějinně filosofických koncepcí, jimiž byla jeho skutečná force spíše zakrývána. Hromádka není v první řadě politik, ale theolog (a filosof) světového formátu. Chceme-li mu dobře porozumět, musíme se vracet k jeho meziválečným pracím a tam také hledat motivy jeho politických rozhodování, tehdejších a později poválečných. V tom ohledu musí být jeho dílo teprve znovuobjeveno a kriticky zpřítomněno.

Hromádka náleží ve světovém měřítku k předním představitelům tzv. dialektické theologie; kdo však zná dobře Hromádkův myšlenkový vývoj v prvním desetiletí po roce 1918, ví nejen o rozdílech mezi jeho theologií a mezi myšlením takového Bartha, Brunnera a dalších, ale zejména o značně odlišných kořenech, z nichž Hromádka vychází na rozdíl od německých „dialektických“ theologů. Snad nejvýrazněji to je vidět na vztahu k dánskému mysliteli poloviny 19. století, Sørenu Kierkegaardovi. Bez navázání na Kierkegaarda je dialektická theologie nemyslitelná právě tak, jako proslulá filosofie existence; pro Hromádku je však Kierkegaard myslitelem nepodstatným, z hlediska centrálních důrazů takřka okrajovým. To má ovšem své neobyčejně významné důsledky. Vývoj protestantské tzv. dialektické theologie vedl k novému, ještě důkladnějšímu setkání s Kierkegaardem právě v podobě filosofie existence. Byl to nejvýznamnější žák Barthův, Rudolf Bultmann, který použil v rozsáhlé míře zejména heideggerovského aparátu a který tak otevřel cestu k nejpronikavější revizi tradiční roviny, na níž byla po dvě tisíciletí interpretována podstata křesťanské víry. Tento vývoj už nenašel u Hromádky nikdy skutečnou rezonanci; ani Bultmann, ani Bonhoeffer, ani významní Bultmannovi žáci jako Ebeling, Fuchs, Käsemann aj. nenacházejí u Hromádky podstatnější porozumění.

O to významnější je Hromádkův vztah k domácí tradici, především k Palackému a Masarykovi. Hromádka formuje své theologické pozice na dvou frontách: v kritice liberální theologie, z níž vyšel, a v kritice Masarykova nedostatečného a přímo mělkého porozumění nejvlastnějším křesťanským principům. Jeho knížka o Masarykovi (1930) je asi tím nejhlubším, co u nás bylo o Masarykovi napsáno. A přece dnes rozumíme Masarykovi jinak a snad lépe. Ostatně také Hromádkovy výklady jsou pro nás dnes nejpřesvědčivější právě tam, kde z Masaryka vychází; tam, kde jej kritizuje, nedovede většinou pozitivně říci nic, co by nás dnes plně oslovovalo. To nic nemění na tom, že Masarykovy slabiny vidí velmi často přesně a ostře. Velký vliv na rozvíjení Hromádkova myšlení měl však také Emanuel Rádl, zvláště pak v letech velmi úzké spolupráce v Akademické Ymce a v Křesťanské revui, kterou společně založili a řídili; vliv ten ostatně nebyl jen jednostranný. Politicky byl už před válkou Hromádka levější než Masaryk i než socialista Rádl; kupodivu jimh však nedostihoval v jejich nonkonformitě, v níž navazovali na Havlíčka, kdežto jemu byl bližší typ Palackého.

Na české filosofy čeká už řadu let úkol, k němuž byly položeny sotva základy, totiž napsat jakousi novou Českou otázku, v níž by byl zvážen filosofický význam a také filosofická nosnost specifického Masarykova navázání na Palackého a Havlíčka, založení zvláštní i filosofické tradice programově českého, se společenskou praxí spjatého pochopení národních, evropských i světových dějin, v níž se řada myslitelů pokusila od té doby pokračovat. Hromádka bude mít v této linii pomasarykovského myšlení významné, i když asi nikoli přímo centrální místo. Lze jen upřímně litovat, že právě myslitelsky nevyužil dost posledního čtvrtstoletí, aby řekl své výsledné, shrnující slovo, ba ani aby dopověděl to, s čím před válkou tak mohutně a hluboce začal; možná, že mu chybělo něco z Kierkegaarda, který je dnes aktuálnější, než by se zdálo. Možná, že právě ve světle filosofie existence a theologických pokusů o demýtizaci křesťanství, a ovšem i v konfrontaci s nimi, se otevře nový pohled na Masaryka i na perspektivy pomasarykovské české filosofie. Nezbyvá, než s úporným soustředěním postavit do tohoto světla i celoživotní zápas Hromádkův.